

Batı Berlin'de düzenlenen Nâzım Hikmet Haftası Almanya'da Türk sanatının tanıtılmasını sağladı

Nâzım Hikmet'in 75. doğum yılı anısına 11-21 Kasım tarihleri arasında Batı Berlin'de düzenlenen Nâzım Hikmet Haftası'nın yankıları hâlâ sürmekte. Türkiye Akademikerler ve Sanatçılar Derneği'nce düzenlenen bu haftaya, Türkiye'den Fakir Baykurt, Asım Bezirci, Ataol Behramoğlu, Sümevra, Ruhi Su, Semra Özdamar, Genco Erkal ve Ulvi Alacakaptan katıldı. Bir hafta boyunca birbirini izleyen gösteriler, konserler, sempozyum, şiir akşamları ve şenliklerde on binlerce Alman. Türk, çeşitli uluslardan insan, aynı coşkuyu yaşadı. Katılan sanatçılardan aldığımız bilgiler ışığında, gerek yabancı basında, özellikle Alman basınında yer alan yazılardan gerek bu haftaya ilişkin olarak yayımlanan "Nâzım Hikmet Kataloğu"ndan yararlan-

rak bu önemli haftayı daha geniş çapta tanıtıp, bir değerlendirmesini yapacağız.

Türkiye Akademikerler ve Sanatçılar Derneği'nin yayımladığı "Nâzım Hikmet Kataloğu" adlı büyük forma, üç yüz küsur sayfalık kitabın üst başlığı, Nâzım Hikmet Haftası'na verilen adı taşıyor: "Türkülerimizden Korkuyorlar". Kapakta Nâzım Hikmet'in gönlünden, kafasından, elinden, fırçasından çıkmış bir tablo. Tabloda ozanın biricik konusu: İnsan. Sayfaları tek tek çeviriyoruz; şairimizin eserleri iki dilde Almanca ve Türkçe olarak yer almakta. Yalnız Almanca konuşan milyonlarca insan bundan böyle Nâzım Hikmet'i daha iyi tanıyabilecek, okuyabilecek. Şairin fotoğrafları ya da şiirlerle ilgili fotoğraflar, yaşamı, sanatı üzerine in-

celemeler, uluslararası yazarların ona ilişkin anıları, Türkiye üzerine bilgiler ve bu hafta çerçevesinde düzenlenen resim ve heykel sergisinden örnekler, metinler arasına serpiştirilmiş... Tek başına bu kitap bile, özellikle geleceğe kalıcı, somut bir çalışma olması açısından başlı başına bir başarı kanımızca. Kitabın önsözünde Türkiye Akademikerler ve Sanatçılar Derneği Başkanı Mehmet Aksoy, Nâzım Hikmet Haftası'nın amaçlarını açıklarken, "...Nâzım Hikmet'in Batı Berlin'de gecikmiş tanıtılmasını yapmak düşüncesindeyiz. Ayrıca bu yayımla Nâzım Hikmet'in ilk defa Almancaya çevrilmiş eserlerini tanıtmış oluyoruz" dedikten sonra, önemli bir konuya da dikkati çekiyor:

"Bu çalışmayla amaçladığımız önemli bir nokta daha

var: Batı Berlin'de bugün artık bir Türk işçileri gerçeği vardır. Bunu zaman zaman artan, azalan, belli çevrelerce körüklenen bir yabancı düşmanlığı izlemektedir. Ekonomik kriz olur, işsizlik olur, bunların suçu, yükü belli çevrelerce yabancı işçilerin omuzlarına yıkılmaya çalışılır... Özellikle işsizlik krizinden sonra sokaklarda artan yazılar görüyoruz, "Türkler Defolun" sözlerini duyuyoruz. Buna paralel olarak, gerici ve milliyetçi Türk çevreleri de Alman düşmanlığını körüklüyorlar. Çeşitli ülkelerden işçilerin bir arada yaşadığı Batı Berlin gibi bir şehirde bu koşullarda bu tür bir çalışmanın önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Yapıtlarında dil, din, milliyet farkı gözetmeksizin tüm ülkelerin insanlarını yansıtın, onlara hitap eden bir büyük ya-



"Nâzım Hikmet Haftası" dolayısıyla düzenlenen katalog ve ünlü şairimiz 1952'de Neruda ile

bancı sanatçıya ilişkin bu girişimin yerli yabancı tüm Batı Berlinlilere bir araya gelme, konuşma, tartışma ve bir kısım önyargıları atma gibi sıcak ve dostane bir olanak sağlayacağı umundayız."

Nitekim yine bu umut ve amaçla geçtiğimiz yıl düzenledikleri "Mehmet Berlin'de" sergisi olağanüstü ilgi görmüş başarıya ulaşmıştı. Bu umudun gerçekleşmiş olduğunu konuştuğumuz tüm sanatçılar onaylıyorlar. Sümeyra, "Haftanın beni en etkileyen yanı, Nâzım Hikmet'in sanatının en belirgin çizgilerinden biri olan enternasyonalist öze yaraşır nitelikte oluşuydu. Son konser Yunanlı sanatçı Maria Farranturi'nin katılımıyla bu enternasyonalist dayanışma, yakınlaşma en yüksek noktasına ulaştı" derken, öbür sanatçılar da bir hafta boyunca Türklerle Almanların kaynaştıklarını, yoğun bir düşünce ve duygu birliğini yaşadıklarını vurguluyorlar. Yine hepsinin üzerinde durduğu noktalar şunlar:

Bu hafta içinde yer alan sergi, gösteri ve konserler Almanya'daki binlerce Türk işçisinin büyük bir gereksinmesini karşıladı. Türkiye'den gelen herhangi bir sese, bir soluğa kültür birikiminden damıtılan bir damlacığa duyulan sızsuzluk, açlık, bu hafta aracılığıyla biraz olsun giderildi.

Bu haftanın bir önemi de Nâzım Hikmet'in yalnız sanatçı değil politik kişiliğinin de ele alınmasıydı. Ruhi Su'nun deyişiyle, "Sanki ozanlığı politik düşüncelerden ayrılmış gibi, bizde politik yanı değil yalnız ozanlık yanı vurgulanır. Oysa Almanya'da Nâzım'ı ozan yapan, kişiliğini yapan tüm nedenler anlatıldı."

Haftaya katılan sanatçıların belirttikleri bir başka önemli nokta, Nâzım Hikmet Haftası'nda yalnız bu büyük şairimizin tanıtılmayıp aynı zamanda Türk toplumu, Türk kültürü ve öbür Türk sanatçıların da



Ruhi Su, Türk İşçi Korosu eşliğinde türkü söylüyor



Sümeyra, Almanya'daki konserinde

tanıtılmış olması. (Şu anda önümde elli aşkın Almanca gazete kupürü var. Ancak bunların tümünü Türkçeye çevirip yayınlamamız olanaksız.) Alman basınının yanı sıra radyo ve televizyon da bu haftaya katılan sanatçılarımıza geniş yer ayırdı.

Şimdi kısaca bu haftada yer alan olaylara bakalım:

Nâzım Hikmet Haftası 11

Kasımda "Nâzım İçin" adlı sergiyle başladı. Sergiye çeşitli ülkelerden sanatçılar, Nâzım Hikmet'in eserlerinden esinlenerek oluşturdukları yapıtlarla katıldılar. Türkiye'den gidecek olan yapıtların bir araya getirilmesi ve Berlin'e yollanması işini Görsel Sanatlar Derneği yüklenmişti. Ancak, Orhan Taylan'ın belirttiği gibi, çeşitli bürokratik en-

geller, bu tasarımı gerçekleştirmekten alıkoydu. ("Berlin'e Gidemeyen Sergi" adı altında bu yapıtlar önümüzdeki günlerde İstanbul'da sergilenecek.)

12 Kasımda "1 Mayıs 1977" adlı film oynatıldı. Çeşitli sanatçıların çektiği filmin, bu ilk sergilenişiydi. Gösterileceği salonun önünde öylesine bir kalaba-

(Sayfayı çeviriniz)

lık belirmişti ki, aynı akşam filmi iki kez göstermek zorunluluğu doğdu.

13 Kasım'da "Şiir Gecesi" yapıldı. Ünlü Alman sanatçıların yanı sıra Semra Özdamar, Genco Erkal, Nâzım Hikmet'in Almanca ve Türkçe şiirlerini okudular.

14 Kasım'da Nâzım Hikmet'in yaşamı ve eserleri üzerine bir sempozyum yapıldı. Sempozyuma Bulgaristan'dan katılan İbrahim Tataroğlu, Nâzım Hikmet'in uluslararası kişiliği ve mücadelesi yanını; Asım Bezirci biçimde ve özde devrimci ozanın halk kültüründen nasıl kaynaklandığını; Ataol Behramoğlu, ozanın biçim özellikleri ve serbest nazma geçişini dile getirdi. Katılan diğer sanatçılar Mehmet Aksoy, Annemarie Bostroem, Stefan Hermlin ve Paul Wiens'di.

18 ve 19 Kasım akşamları, konserlere ayrılmıştı. İlki 1300, ikincisi 2000 kişilik salonlarda yapıldı. Ruhi Su, Sümeyra, çalışmalarını Almanya'da sürdüren Tahsin İncirci'nin yönetimindeki Türk İşçi Korosu, Hans Eisler Korosu, Almanların ünlü Brecht yorumcusu İlse Scheer, iki gece binlerce Türk ve Alman dinleyiciye unutamayacakları anlar yaşattı. Dakikalarca ayakta alkışlanan sanatçılar, Nâzım Hikmet'in şiirlerinden bestelenmiş şarkıları söyledilerken, Tahsin İncirci'nin bestelediği "Şeyh Bedrettin Destanı" Collegium Musicum Orkestrası ve Türk İşçi Korosu tarafından ilk kez yorumlandı. Bu konserlerin bir önemi de, Ruhi Su'nun ilk kez yurt dışına çıkışı ve ilk kez yurt dışında konser vermesiydi.

"İşte yurt dışına çıktım ve döndüm. Çıktım diye kıyamet de kopmadı. Gittiğim her yeri, tanıdığım herkesi benden daha demokrat, daha ileri buldum. Bu nedenle hiç kimseye akıl öğretmeye gerek kalmadı..."

Bu ilk yurt dışına çıkış ve yabancı ülkede ilk konsere



Türk İşçi Korosu bir çalışma sırasında

ilişkin, en çok neden etkilendiğini sorduk sanatçıya. Yanıtı şöyle oldu: "Kendi memleketimde ben bunca rahat salon bulamam. Federal Almanya'da, bizim hükümete yakın bir hükümet olmasına rağmen, tüm salonlarını, üniversite, radyo salonlarını demokratik örgütlere veriyorlar. Türk İşçi Korosu çalışmalarını Berlin Üniversitesi salonlarında sürdürüyor. Burada bizim bir tek konser için, örneğin Teknik Üniversite salonunu kullanmamız düşünülemez. Hele bir işçi korosunun orda konser vermesi, en büyük günah sayılabilir." Ruhi Su'yu etkileyen bir başka konuda, Berlin Üniversitesi'ne bağlı Folklor Bölümü'nde kapıların ardına dek açılıp, "Buyrun, Türkiye'den tüm halk müziği derlemelerini dinleyebilir, inceleyebilirsiniz. İstedikleriniz varsa, kopyalarını verelim" demeleri, tüm bantları dinlemesine olanak sağlamaları. "Ben kendi memleketimde böyle inceleme yapamam, kendi radyoma gidip araştırmada bulunamam. Gülünç bir nedenle, "Bantların bozulmasından korkarız" diye, sanki çalınacakmış gibi bunları herkesten gizlerler" diyor.

Gerçekten acı. Hele bunu Ruhi Su'dan duymak

daha da acı. Şimdi anımsamıyorum, Genco Erkal ya da Ulvi Alacakaptan belirtti: Ruhi Su'yu Berlin'deki konserinde dinledikten sonra, Alman olsun, Türk olsun, dinleyiciler, "Bu, bildiğimiz her tür müziğin sınırlarını aşan bir şey" demişler.

18 ve 19 Kasım akşamları tiyatroya ayrılmıştı. Genco Erkal, önce 400 kişilik Gibbs Tiyatrosu'nda, ertesi akşam 700 kişilik eskiden manastır olan bugünün bir kültür merkezinde "Kerem Gibi"yi sundu. Oyunun teknik yönetmenliğini yapan Ulvi Alacakaptan, kapasitesinin iki katı seyirciyle dolu olan bu salonlarda bir yandan "Bu koşullarda çalışmama olanak yok" diye yakınırken, bir yandan oyuna gösterilen tepkileri yakalamaya çalışıyordu. Salondaki yüzlerce Alman, Türkçe bilmediklerine ilk kez bunca yakınırlarken, kimi "Sözleri anlamadık ama çok etkilendik", "Meğer Türkçe ne güzel, ne müzikal bir dilmiş" diyordu. Brecht şarkılarının ünlü yorumcusu İlse Scheer ise, Genco Erkal'a "Siz sihirbaz mısınız, nesiniz? Ne yaptınız bu seyirciye, nasıl böyle hop oturtup hop kaldırdınız?" diye sormaktan kendini alamıyordu. "Kerem Gibi"nin ikinci temsili-

ni sabahın erken saatlerine dek süren bir şenlik izledi. Türkiye İşçi Korosu'nun, Türkiye Akademikerler ve Sanatçılar Derneği Folklor Ekibi'nin de katıldığı bu şenlik, yine çok sayıda Türk ve Alman işçisini bir araya getirdi.

Haftanın son olayı ve belki de doruk noktası, 21 Kasım akşamı yer alan dev konserdi. Dört bine yakın seyircinin izlediği bu olay, grevdeki maden işçilerini desteklemek içindi ve "Dayanışma Konseri" adını taşıyordu. Ruhi Su, Sümeyra, Türk İşçi Korosu, ünlü Alman şarkıcı Dieter Süverkrüpp, Nâzım'dan bestelenen şarkıları söylediler. Semra Özdamar ve Ataol Behramoğlu, Nâzım'ın şiirlerini okudular. Folklor ekibinden sonra, Yunanlı şarkıcı Faranturi, yine Nâzım'ın şiirlerinden bestelediği şarkılarla sahnede yerini aldığı anda, gecenin doruk noktalarından biri daha yaşanıyordu.

Bu dev konserle Batı Berlin'deki Nâzım Hikmet Haftası sona erdi. Bu haftaya katılıp, Türkiye'ye dönen sanatçılar, böylesine çok yönlü ve geniş çaplı bir organizasyonu başarıyla gerçekleştirdikleri için Türkiye Akademikerler ve Sanatçılar Derneği ve derneğe yardımcı olan Kreuzberg Belediyesi Sanat Dairesi'ne çok şey borçlu olduğumuzu belirtiyorlar. Nâzım Hikmet Haftası sona erdikten sonra, Ruhi Su, Sümeyra, Semra Özdamar, Asım Bezirci ve Ataol Behramoğlu'dan oluşan topluluk, "Türk Sanatçılar" adı altında Berlin'den sonra, Frankfurt ve Essen'de konser ve şiir akşamlarını sürdürdüler.

Bundan böyle Federal Almanya'daki Türk ve Alman işçileri daha sıkı bir dayanışma içinde daha sevgi dolu, barış dolu sürdürürlerse yaşamlarını şaşmamak gerek. Çünkü, geçtiğimiz haftalarda Nâzım'ın sesi, soluğu, türküleri esti oralarda.

Derleyen:
ZEYNEP ORAL

